

RAQAMLI LISONIY TESTOLOGIYA: “HAMZAH” TESTI MISOLIDA SUN’IY INTELLEKT ELEMENTLARINING TIL KOMPETENSIYASINI BAHOLASHDAGI O’RNI

Diana Baisheva

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Email: diana.baisheva.88@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy tilshunoslik va metodikada sun’iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish masalalari King Salman nomidagi xalqaro arab tili akademiyasi tomonidan ishlab chiqilgan "Hamzah" testi misolida ko‘rib chiqiladi. Maqolada raqamli testologiyaning afzalliklari, lisoniy kompetensiyalarni baholashda algoritmik yondashuvlar va ushbu tizimni O‘zbekiston oliy ta’lim tizimiga integratsiya qilishning ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: sun’iy intellekt, Hamzah testi, raqamli testologiya, lisoniy kompetensiya, lisoniy didaktika, validlik, avtomatlashtirilgan baholash, antroposentrizm

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы использования возможностей искусственного интеллекта в современной лингвистике и методике на примере теста «Hamzah», разработанного Международной академией арабского языка имени короля Салмана. В статье анализируются преимущества цифровой тестологии, алгоритмические подходы к оценке языковых компетенций и значимость интеграции данной системы в систему высшего образования Узбекистана.

Ключевые слова: искусственный интеллект, тест Hamzah, цифровая тестология, языковая компетенция, лингводидактика, валидность, автоматизированная оценка, антропоцентризм

Abstract. This article examines the issues of utilizing artificial intelligence capabilities in modern linguistics and methodology, using the "Hamzah" test developed by the King Salman Global Academy for Arabic Language as a case study. The paper analyzes the advantages of digital testology, algorithmic approaches to assessing linguistic competencies, and the significance of integrating this system into the higher education system of Uzbekistan.

Keywords: artificial intelligence, Hamzah test, digital testology, linguistic competence, linguodidactics, validity, automated assessment, anthropocentrism

Kirish. XXI asr tilshunosligi va pedagogikasi shiddatli transformatsiya jarayonini boshidan kechirmoqda. Til o‘rganish va o‘rgatish jarayonlari endilikda faqatgina nazariy qoidalar bilan cheklanib qolmay, balki amaliy natijadorlik va xolis baholash tizimlariga tayanmoqda. Bugungi kunda jahon tilshunosligida antroposentrik yondashuv nafaqat til tizimini o‘rganish, balki insonning lisoniy imkoniyatlarini maksimal darajada aniq va xolis baholash masalalarini ham qamrab oladi.

Ayniqsa, sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarining ta’lim sohasiga kirib kelishi til o‘rganuvchilarning bilim darajasini aniqlashda inson omilini kamaytirish va natijalar aniqligini (validligini) oshirishga xizmat qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, arab tili bo‘yicha xalqaro standartlarni belgilovchi King Salman nomidagi xalqaro arab tili akademiyasi tomonidan ishlab chiqilgan Hamzah testi raqamli testologiyaning eng zamonaviy namunalardan biri hisoblanadi.

Asosiy qism. 1. Raqamli testologiya va sun'iy intellekt integratsiyasi. An'anaviy imtihon tizimlari (qog'oz variantidagi testlar) ko'pincha subyektivlik va natijalarni qayta ishlashdagi kechikishlar bilan xarakterlanadi. Hamzah testi esa to'liq Computer-Based Testing (CBT) formatiga asoslangan. Ushbu tizimda sun'iy intellekt elementlari quyidagi funksiyalarni bajaradi:

Adaptiv baholash: SI algoritmlari nomzodning javoblarini real vaqt rejimida tahlil qilib, uning tilni egallash darajasini xalqaro CEFR (A1–C2) tizimiga muvofiq aniqlaydi.

Nutqni tanish va tahlil qilish: Testning "Gapirish" (Speaking) va "Yozish" (Writing) bloklarida sun'iy intellekt yordamida nutqning ravonligi, lug'at boyligi va grammatik to'g'riligi avtomatlashtirilgan tahlil qilinishi mumkin (Hybrid Scoring).

2. Hamzah testining metodik afzalliklari. Hamzah testi o'z ichiga to'rtta asosiy kompetensiyani oladi:

- Eshatib tushunish (Listening): Audio materiallar va ularga asoslangan interaktiv topshiriqlar.
- O'qish (Reading): Matnni tahlil qilish va undagi yashirin ma'nolarni anglash.
- Yozuv (Writing): Berilgan mavzu bo'yicha mantiqiy va grammatik jihatdan to'g'ri matn shakllantirish.
- Gapirish (Speaking): Og'zaki nutq kompetensiyasini namoyish etish.

Ushbu testning O'zbekiston oliy ta'lim tizimiga, xususan, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti va boshqa sharqshunoslik yo'nalishidagi oliygohlarga tatbiq etilishi o'quv jarayonini xalqaro standartlarga moslashtirish imkonini beradi. Yosh tadqiqotchilar uchun bu tizim "Lisoniy didaktika" va "Komp'yuter tilshunosligi" chorrahasida yangi tadqiqot yo'nalishlarini ochadi.

3. Fanlar integratsiyasi va istiqbollar. Maqola mavzusi konferensiyaning "Fanlar integratsiyasi" yo'nalishiga ham bevosita bog'liq. Hamzah testini joriy etish uchun tilshunoslik, pedagogik o'lchovlar (testologiya) va axborot texnologiyalari mutaxassislarining hamkorligi talab etiladi. Bu esa yosh tadqiqotchilarning yangi, me'yoriy va texnologik yo'nalishlarga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi.

Xulosa va tavsiyalar. Xulosa qilib aytganda, Hamzah xalqaro testi misolida sun'iy intellekt texnologiyalarini qo'llash tilshunoslikning amaliy ahamiyatini oshiradi. O'zbekiston sharoitida ushbu testni joriy etish quyidagi natijalarni beradi:

- Arab tili mutaxassislarining xalqaro mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi.

- Oliy ta'lim muassasalarida ichki baholash tizimini xolis va shaffof qiladi.

- Talabalarda raqamli savodxonlik va mustaqil til o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Metodist sifatida tavsiya qilamizki, ushbu testni oliy ta'limning yakuniy davlat attestatsiyasi tizimiga yoki magistratura bosqichiga kirish imtihonlariga muqobil (valid) sertifikat sifatida kiritish masalasini ko'rib chiqish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xudoyberganova D.S. Matnning antropotsentrik tadqiqi. – Toshkent: G'afur G'ulom, 2004. – 236 b.
2. King Salman Global Academy for Arabic Language. Hamzah International Test Manual. – Riyadh, 2023.

3. Safollov M. Raqamli dunyoda til o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2021.
4. Brown J.D. Testing in Language Programs: A Comprehensive Guide to English Language Assessment. – McGraw-Hill, 2015.